



ROMÂNIA
Avocatul Poporului

Str. George Vraca nr. 8, Sector 1, București
www.avp.ro



Tel.: +40-21-312.71.01, Fax: +40-21-312.49.21, E-mail: avp@avp.ro
Tel. dispecerat: +40-21-312.71.34, E-mail: petitii@avp.ro

Domnului Barna TÁNCZOS, Ministru
MINISTERUL MEDIULUI, APELOR ȘI PĂDURILOR

AVOCATUL POPORULUI
REGISTRATURA GENERALĂ
IEȘIRE NR. 13925 / 14. IUL. 2021

RECOMANDARE

Nr. 98 din data de 14. IUL. 2021

cu privire la sesizarea din oficiu nr. 2663/2021 privind sprijinirea culturii naționale,
promovarea valorilor culturale ale României în lume și respectarea dreptului la
mediu sănătos în cazul sitului Roșia Montană, jud. Alba

Avocatul Poporului s-a sesizat din oficiu în contextul prevederilor art. 33 alin. (3) și art. 35 din *Constituția României* privind sprijinirea culturii naționale, promovarea valorilor culturale ale României în lume și dreptul la mediu sănătos, după ce a luat cunoștință din informațiile consultate pe site-ul web <https://rosiamontana.world/>, publicate de Institutul Național al Patrimoniului, despre faptul că Roșia Montană este pe cale de a fi inclusă în patrimoniul UNESCO, însă pentru soluționarea dosarului este necesară efectuarea unor demersuri de către autoritățile responsabile, termenul limită pentru reluarea procedurilor de includere fiind 2021.

Valoarea universală excepțională a Roșiei Montane este fundamentată de patru dintre cele șase criterii culturale stabilite prin Convenția Patrimoniului Mondial: să exemplifice importante schimburi valorice de-a lungul unei perioade de timp sau în cadrul unei arii culturale, cu referire la evoluția unor domenii ca arhitectura sau tehnologia, arta monumentală, planificarea urbană sau peisageră, să poarte mărturia unică sau excepțională a unei tradiții culturale sau civilizații care persistă sau a dispărut, să ofere un exemplu excepțional pentru un tip de construcție, de ansamblu arhitectural sau tehnologic sau de peisaj, care să ilustreze una sau mai multe perioade semnificative ale istoriei umane, să fie direct asociat sau intrinsec legat cu evenimente sau tradiții vii, cu idei sau credințe, lucrări artistice sau literare de valoare

universală excepțională. Pentru înscrierea unui sit în Lista Patrimoniului Mondial este suficientă întrunirea unui singur criteriu.

Ministerul Culturii a trimis pe 4 ianuarie 2017 către UNESCO dosarul "Peisajul Cultural Minier Roșia Montană". În luna mai 2018, Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor (ICOMOS) recomandă înscrierea Roșiei Montane în Lista Patrimoniului Mondial și în Lista Patrimoniului Mondial în Pericol. În ceea ce privește susținerea internațională a demersurilor, amintim scrisoarea înaintată de Catedra de Arheologie a Imperiului Roman din cadrul Universității Oxford, prin care universitatea de prestigiu susține înscrierea peisajului istoric minier din Roșia Montană în lista Patrimoniului Mondial UNESCO și evidențiază „valoarea universală remarcabilă” a dovezilor subterane ale mineritului, galeriilor și tehnologiei asociate cu un peisaj istoric suprateran.

În iulie 2018, însă, România a cerut returnarea Dosarului Roșia Montană, iar potrivit prevederilor *Ghidului Operațional al Convenției Patrimoniului Mondial* și conform clarificărilor furnizate de consilierul juridic al Centrului Patrimoniului Mondial UNESCO în timpul dezbaterilor, dosarul depus pentru includerea Roșiei Montane în patrimoniul UNESCO poate fi luat în considerare ca atare pentru o perioadă de trei ani, la expirarea căreia este necesară o redepunere a dosarului, urmată de o nouă procedură de evaluare din partea Organismelor Consultative responsabile cu evaluarea (ICOMOS, IUCN). Potrivit unei surse din presă, stoparea dosarului a fost decisă la acel moment fără anunț public și fără dezbateri.

Având în vedere cererea înaintată de România în data de 31 ianuarie 2020, procedura de înscriere a Peisajului Minier Roșia Montană în Lista patrimoniului Mondial UNESCO a fost reluată. Scrisoarea semnată de Ministrul Culturii a fost depusă la Centrul Patrimoniului Mondial UNESCO prin grija Delegației Permanente a României pe lângă UNESCO.

Având în vedere aspectele expuse, Avocatul Poporului a demarat procedura specifică de investigare, prin solicitarea unor puncte de vedere Ministerului Culturii, Institutului Național al Patrimoniului, Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor, Agenției Naționale pentru Protecția Mediului, Academiei Române și Directorului General UNESCO, doamna Audrey Azoulay, în vederea comunicării de informații referitoare la stadiul procedurii de includere a Roșiei Montane în patrimoniul mondial UNESCO, importanța acestei acțiuni în contextul respectării dreptului la mediu sănătos și demersurile necesare a fi urmate de către autoritățile responsabile pentru concluzionarea dosarului și pentru protejarea acestui patrimoniu.

Roșia Montană constituie, conform viziunii Academiei Române și nu numai, „un sanctuar spiritual cu mărturii patrimoniale de valoare universală unică, o moștenire, un atestat de identitate, existență și continuitate multimilenară”. „Statul român, societatea noastră, au obligația morală de a-l respecta, sprijini și proteja, pentru a îl transmite generațiilor viitoare cu valorile lui și cu aceeași semnificație”.

Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor a transmis răspunsul înregistrat cu nr. DEICP/4799/31.03.2021, în care se face referire exclusiv la dosarul arbitral nr.

aflat pe rolul Centrului Internațional pentru Reglementarea Diferendelor Relative de Investiții (ICSID), în urma cererii arbitrale depuse de societățile _____ și

împotriva statului român. Obiectul de activitate al ICSID constă în soluționarea litigiilor privind investițiile internaționale. Ministerul nu a mai răspuns, însă, la revenirile transmise de instituția Avocatul Poporului și nu a adus clarificări cu privire la demersurile necesare a fi urmate de către autoritățile responsabile pentru buna desfășurare a procedurilor privind evaluarea nominalizării sitului Roșia Montană în vederea includerii în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO și pentru protejarea acestui patrimoniu.

Ministerul Culturii a arătat, în răspunsul înregistrat cu nr. 10742/27.05.2021, faptul că a transmis către Centrul Patrimoniului Mondial UNESCO și ICOMOS (organismul consultativ al UNESCO responsabil pentru evaluarea dosarelor de nominalizare pentru Lista Patrimoniului Mondial UNESCO) în lunile februarie și martie 2020, „informații extinse privind măsurile avute în vedere de Guvern pentru gestiunea și protecția patrimoniuului Roșiei Montane, pe fondul reluării procedurii de nominalizare în urma cererii României din 31 ianuarie 2020”. De asemenea, se arată că „o decizie privind acest dosar urmează a fi luată de Comitetul Patrimoniului Mondial la cea de-a 44-a sesiune a sa ce va avea loc în format online în China, în perioada 16-31 iunie 2021 ”.

Pe de altă parte, Ministerul Culturii a arătat, în răspunsul menționat, faptul că împreună cu Institutul Național al Patrimoniului „au elaborat un proiect de Ordonanță a Guvernului privind transferul în proprietatea publică a statului a patrimoniuului cultural mobil și imobil al Muzeului Mineritului din Roșia Montană, în vederea constituirii unui muzeu național”. „De asemenea, Ministrul Culturii s-a adresat Ministrului Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri și Ministrului Finanțelor Publice pentru ca aceștia să asiste tehnic definitivarea proiectului și să susțină ordonanța. Demersurile MC/INP au rămas fără rezolvare.”

Potrivit informațiilor comunicate de Mechtild Rössler, Director al Centrului Patrimoniului Mondial UNESCO, în răspunsul nr. 10948/31.05.2021 înregistrat la instituția Avocatul Poporului, **în perioada 16-31 iulie 2021 va avea loc întrunirea Comitetului Patrimoniului Mondial, context în care se vor discuta inclusiv aspectele privind nominalizarea Peisajului Minier Roșia Montană pentru Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.**

În iunie 2021 ICOMOS a lansat Raportul privind evaluările nominalizărilor de proprietăți culturale și mixte, elaborat prealabil organizării celei de-a 44-a sesiuni a Comitetului Patrimoniului Mondial, care va avea loc în Fuzhou (China) și online, în perioada 16-31 iulie 2021.

Potrivit Raportului ICOMOS, peisajul miner de la Roșia Montană conține cel mai semnificativ, diversificat tehnologic și extins complex subteran minier aparținând Imperiului Roman, cunoscut în lume în prezent. La nivelul Roșiei Montane există 7 km de galerii miniere din era Imperiului Roman, iar acestea nu formează o singură rețea, ci sunt parte dintr-un total de 80 km de galerii, datând din era romană până în prezent. ICOMOS evidențiază faptul că toate elementele necesare care dovedesc valoarea deosebită a sitului nominalizat pentru perioada minieră romană sunt incluse în limitele zonei nominalizate.¹

ICOMOS atrage atenția asupra faptului că cea mai mare presiune asupra sitului s-ar genera în cazul continuării exploatării aurului și argintului la Roșia Montană. În acest sens, se arată că realizarea planului Roșia Montană Gold Corporation ar cauza distrugerea în mare parte a sitului nominalizat, lăsând doar o mică „insulă” istorică.²

Alte amenințări la adresa peisajului cu valoare culturală remarcabilă sunt reprezentate de demolările de locuințe efectuate de către compania minieră, care au dus la reducerea populației localității de la 3800 locuitori în 2002 la 1000 locuitori în prezent. Multe clădiri sunt acum părăsite, iar starea lor de conservare este în declin. Turismul este slab dezvoltat, iar facilitățile pentru vizitatori sunt limitate în prezent.³

În concluzie, ICOMOS recomandă ca peisajul miner de la Roșia Montană să fie inclus ca peisaj cultural în Lista Patrimoniului UNESCO și de asemenea, să fie inclus în Lista Patrimoniului Mondial în Pericol.⁴

¹ <https://whc.unesco.org/archive/2021/whc21-44com-8Binfl-en.pdf>

² Ibidem

³ Ibidem

⁴ Ibidem

Având în vedere următoarele:

- Conform art. 1 din *Constituția UNESCO*, „scopul organizației este de a contribui la pace și securitate prin promovarea colaborării între națiuni prin educație, știință și cultură, pentru a asigura respectul universal pentru justiție, pentru statul de drept și pentru drepturile omului și libertățile fundamentale ale popoarelor lumii, fără distincție bazată pe rasă, sex, limbă sau religie, conform Cartei Națiunilor Unite” ;
- În ceea ce privește cazul nr. _____, reclamații, _____ și _____ au solicitat înaintea ICSID următoarele: o declarație conform căreia România ar fi încălcat Acordurile internaționale menționate, acordarea unei compensații către _____ și _____ pentru pierderile și daunele suferite, acoperirea tuturor costurilor asociate procedurii de arbitraj, dobânzi⁵. Așadar, procesul invocat vizează obținerea de remedii pecuniare. Obiectul dosarului arbitral nr. _____ aflat pe rolul Centrului Internațional pentru Reglementarea Diferendelor Relative de Investiții (ICSID), se referă la aspecte privind investițiile societăților _____ și _____ iar existența unui proces care vizează aspecte financiare și cu privire la care nici măcar nu a fost luată o decizie, nu poate justifica încălcarea dreptului la un mediu sănătos, dreptului la viață și la integritate fizică și psihică, dreptului la ocrotirea sănătății și a drepturilor culturale ;
- În Raportul privind evaluările nominalizărilor de proprietăți culturale și mixte, elaborat pentru cea de-a 44-a sesiune a Comitetului Patrimoniului Mondial, care va avea loc în Fuzhou (China) și online, în perioada 16-31 iulie 2021, ICOMOS recomandă ca peisajul minier de la Roșia Montană să fie inclus ca peisaj cultural în lista Patrimoniului UNESCO și de asemenea, să fie inclus în Lista Patrimoniului Mondial în Pericol și arată că efectuarea în continuare a exploatărilor de aur și argint ar cauza distrugerea în mare parte a sitului nominalizat, lăsând doar o mică „insulă” istorică.

⁵ http://icsidfiles.worldbank.org/icsid/ICSIDBLOBS/OnlineAwards/C4706/DC10119_En.pdf

Pentru realizarea scopului constituțional și legal al Avocatului Poporului și anume, apărarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice în raporturile acestora cu autoritățile publice, Avocatul Poporului emite următoarea:

RECOMANDARE

Identificarea de soluții de către Ministerul Culturii în colaborare cu Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor pentru:

- Punerea în aplicare a recomandărilor ICOMOS emise în iunie 2021 din Raportul privind evaluările nominalizărilor de proprietăți culturale și mixte, elaborat pentru cea de-a 44-a sesiune a Comitetului Patrimoniului Mondial, care va avea loc în Fuzhou (China) și online, în perioada 16-31 iulie 2021⁶;
- Efectuarea demersurilor necesare, în baza atribuțiilor care le revin, pentru efectuarea tuturor procedurilor necesare implementării Convenției Patrimoniului Mondial în cazul sitului Roșia Montană propus de statul român pentru a fi inclus în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, având în vedere faptul că nominalizarea este la acest moment în procedură de evaluare la nivelul UNESCO;
- Respectarea prevederilor art. 33 alin. (3) și art. 35 din *Constituția României* privind sprijinirea culturii naționale, promovarea valorilor culturale ale României în lume și dreptul la mediu sănătos, prin protejarea integrității sitului Roșia Montană nominalizat pentru includerea în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO și asigurarea continuității valorilor culturale găzduite de acest peisaj, care datează încă din epoca romană, fiind o dovadă a continuității multimilenare, așa cum arată și Academia Română.

Informarea Avocatului Poporului cu privire la măsurile luate într-un termen rezonabil.



⁶ <https://whc.unesco.org/archive/2021/whc21-44com-8Binfl-en.pdf>